

STÄLLNINGSTAGANDE ANGÅENDE KULTURHISTORISK KLASSIFICERING

Fastighet: KRONOBERG 18, hus A, B och C (Nya Polishuset)
Adress: Polhemsgatan 30
Stadsdel: Kungsholmen

Klassificering: Grön enligt Stockholms stadsmuseums kulturhistoriska klassificeringssystem, d v s fastighet med bebyggelse som är särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt.

Motivering: Det s.k. Nya Polishuset utgör en av de många årsringar som kvarteret Kronoberg rymmer. Tillsammans med bebyggelsen från 1900-talets första årtionde, 1930- och 50-talet och senast tidigt 2000-tal visar det på samhällets syn på brott och rättsskipning under hundra år och att man genom tiderna byggt på olika sätt för ändamålet. Den långa kontinuiteten vad användningen beträffar gör kvarteret till en viktig symbol för polisväsendet i Stockholm. Med sina karaktäristiska fasader har 70-talsdelen i allmänhetens ögon blivit synonym med Kronobergshäktet. Tillsammans med Stockholms rådhus i grannkvarteret österut speglar polishuskvarteret i sin helhet det tidiga 1900-talets offentliga byggande och bildar ett ovanligt sammanhållet centrum för rättsskipning och polisiär verksamhet.

Anläggningen har en medveten arkitektonisk utformning med ett halvöppet stadsplanemönster. De tre tvärställda huskropparna med gårdar emellan gör att intrycket av den stora skalan minskar något samtidigt som det skapas genomblickar och en viss variation. Takhöjden anslöts fullt medvetet till omgivande bebyggelse. Den ursprungliga gestaltningen av exteriören med de brunrandiga glasskivorna är i huvudsak väl bevarad. Även förgårdsmarken är välbevarad när det gäller växtsorter, markbeläggning och de konstnärligt gestaltade ventilationstrummorna. Med sin grönska är förgårdsmarken viktig för upplevelsen av anläggningen i stadsbilden och skapar en koppling med Kronobergsparken i väster.

Nya Polishuset berättar också om efterkrigstidens svenska samhällsbyggande då man gärna samlade samhällsviktiga funktioner i stora komplex, specialritade för ändamålet av Byggnadsstyrelsen. Med standardiserade mått när det gällde både stomme och rumsindelning skapades allmängiltiga och flexibla miljöer. Stommens kombination av prefabricerade och platstillverkade delar, material, konstruktioner och tekniska lösningar är också mycket moderna för sin tid.

Historik: Polishuskvarteret, Kronoberg 18, innehåller bebyggelse från många olika tidsepoker - från 1900-talets första årtionde fram till idag. Längst i öster ligger Gamla Polishuset med sin park uppfört 1903-11, således något äldre än närmaste grannen österut, Rådhuset med vilket kvarteret alltid haft ett nära samband. Vid Bergsgatan tillkom 1938-39 Tingsrättens byggnad och på Kungsholmsgatan byggdes för Kriminalpolisens räkning en kontorsbyggnad 1955-59. Mitt inne i kvarteret uppfördes en kontors- och matsalsbyggnad 2002-05 sedan 50-talets matsalsdel rivits.

Det aktuella komplexet (hus A, B och C) som upptar den västra hälften av kvarteret byggdes 1970-76. Byggherre var Kungliga Byggnadsstyrelsen som byggde för Stockholmspolisen och den då nyligen bildade Rikspolisstyrelsen. BS Konsult AB stod för ritningarna med Lennart Kolte (1928-1994) som ansvarig arkitekt. Utomhusmiljöerna formgavs av M-Arkitekter. I byggnaden ryms framförallt kontor men även lokaler för häkte m.m. På platsen låg tidigare Kronprinsessan Lovisas vårdanstalt för barn, uppfört på 1890-talet men rivet omkring 1970 för att lämna plats åt Nya Polishuset. Samtidigt revs det gamla rannsakningshäktet från början av seklet. Interiört har det skett en hel del förändringar. I samband med att det nya huset tillkom mitt i kvarteret 2005 förbands 70-talsanläggningen med detta och även med Gamla Polishuset genom ett ”stråk” som löper igenom hela kvarteret. I 70-talshuset innebar detta stora förändringar framförallt på plan 3, 4 och 5.

Beskrivning: Komplexet utgörs av tre i nord-sydlig riktning tvärställda huskroppar med gårdar emellan vilket gör att byggnaderna inte upplevs som så stora som de verkligen är. Huskropparna är smalare i norr och söder vilket tillsammans med trapphusens glaspartier bryter upp gavlarna och ger dem ett lättare uttryck. Husen är uppförda i sex - sju våningar med en hög sockelvåning och flera källarvåningar. På taken finns en rad medvetet gestaltade uppbyggnader för ventilation och här är även häktets tårtrappformade rastgårdar belägna.

Stommen är av betong med icke bärande fasader klädda med härdade glasskivor. Färgsättningen i tre olika bruna nyanser bidrar till en viss variation av de mycket stora byggnadsvolymer. De små fönstertyorna berättar om husens funktion; man ville minska möjligheten till insyn och försvåra utbrytningsförsök från häktet. Dessutom illustrerar de väl de energibesparande åtgärder som tvingades fram under 1970-talets oljekris. De smala fönsterbanden och mörkare fasadskivorna ger anläggningen en tydlig horisontalitet. Fasadindelningen kan tolkas som en medveten koppling till det rivna rannsakningshäktet som förr låg här och som hade omväxlande ljusa och mörka fasadband. Exteriören är i stort intakt sedan byggnadstiden. Mot Polhemsgatan finns sedan några år tillbaka en ny entré med skärmtak.

Den invändiga grundplanen med kontorsrum och häktesceller längs korridorer kring en inre kärna är till stora delar bevarad. Både när det gäller stommen och rumsindelningen har anläggningen helt standardiserade mått, oavsett om det rör sig om kontorslokaler eller

håktesceller. Målsättningen var att skapa allmängiltiga och flexibla miljöer som lätt kunde få en ny funktion eller byggas om.

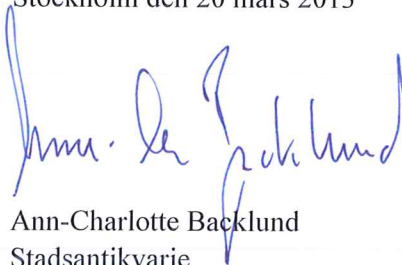
Förgårdsmarkens ursprungliga gestaltning med material som gatsten, betong och marktegel samt växtsorter är välbevarad. Här står tre konstnärligt utformade ventilationstrummor/torn med kåpor av aluminium av skulptören Lars Englund. Sockelbyggnadens fasader mot gatorna är klädda med reliefmönstrade skivor i gult plastmaterial. I interiören finns ursprungliga väggfasta konstverk i emalj av konstnärerna John Franzén och Ulf Wahlberg.

Bakgrund och underlag: Klassificering gjordes med anledning av fastighetsägarens planer på förändringar av fastigheten. Besiktning har skett på plats 2013-03-12. Underlag har i huvudsak varit Stockholms stadsmuseums rapport Kronoberg 18, 1970-talsbyggnaderna, hus A, B och C, Kulturhistorisk karaktärisering av Per Olgarsson, mars 2013.

Värderingsgrupp: stadsantikvarie Ann-Charlotte Backlund, chef för kulturmiljöenheten Anna-Karin Ericson samt antikvarierna Hanna Gårdstedt, Klara Johansson, Suzanne Lindhagen, Per Olgarsson, Gunilla Söderlund och Tomas Örn.

Stadsantikvariens ställningstagande till kulturhistorisk klassificering 2013-03-14.

Stockholm den 20 mars 2013

Ann-Charlotte Backlund
Stadsantikvarie

Kopia för kännedom till:

*Länsstyrelsen i Stockholms län, Kulturmiljöenheten
Stockholms stadsbyggnadskontor, Planavdelningen
Fastighetsägaren.*